

Täysistunto

Tiistai 14.2.2023 klo 14.04—16.53

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 126/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 41/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 41/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Grahn-Laasonen.

Keskustelu

16.04 **Sanni Grahn-Laasonen kok** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Esittelen seuraavaksi talousvaliokunnan mietinnön kaivoslain muuttamisesta. Tämä on ollut valiokunnalle iso työ, joka sisälsi myöskin parannuksia ja vahvistusta nimenomaan kansallisen turvallisuuden näkökulmasta vielä eduskuntavaiheessa.

Uudistus vahvistaa vastuullisen kaivostoiminnan edellytyksiä, ympäristövaikutusten huomioon ottamista ja kansallisen turvallisuuden näkökulmaa kaivoslaissa. Kaivoslain uudistuksen taustalla on pitkä valmistelutyö. Uudistus liittyy tarpeeseen sekä parantaa ympäristönsuojelun tasoa että varmistaa mineraalien tuotanto yhteiskuntien sähköistyessä. Kaivostoiminta luo edellytyksiä ja tuottaa raaka-aineita kaikille talouden osa-alueille ja modernin yhteiskunnan perustoiminnoille. Kaivosteollisuudelle on keskeinen merkitys myös teknologiayritysten arvoketjuissa ja suomalaisen teollisuuden huoltovarmuudessa. Taustalla, kun tätä lakia on valmisteltu, on monta samanaikaista kehityskulkua. Ilmastomuutos, energiamurros ja käynnissä oleva Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan korostavat raaka-aineiden saatavuuden merkitystä.

Talousvaliokunta piti tätä hallituksen esityksen sisältöä kannatettavana mutta näki keskeisenä ongelmana huoltovarmuus- ja turvallisuusnäkökohdan puutteellisen käsittelyn. Talousvaliokunta esittää sen vuoksi lakiehdotuksen muuttamista niin, että kansallisen turvallisuuden näkökohdat tulevat huomioon otetuiksi luvan myöntämisen esteenä niin malminetsintä- kuin kaivoslupaharkinnassa. Käytännössä valiokunnan työn pohjalta pykälät muuttuvat siten, että lupaa ei saa myöntää, jos toiminnan arvioidaan vaarantavan maanpuolustusta, huoltovarmuutta, yhteiskunnan kannalta välttämättömän infrastruktuurin toimintaa tai muuta niihin rinnastettavaa kansallisen turvallisuuden etua.

Paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi kaivoslupan myöntämisen edellytyksenä olisi jatkossa kunnan hyväksymä kaava, ja muut elinkeinot otettaisiin lupaharkinnassa nykyistä paremmin huomioon. Kyse on merkittävästä kunnille tulevasta oikeudesta päättää kaavoituksella, onko kaivostoiminta mahdollista kunnan alueella. Lisäksi maanomistajien asema vahvistuisi malminetsintälupien jatkamisedelly-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

tysten tiukentuessa. Ympäristönsuojelun tason parantamiseksi lupaharkinnassa huomioitaisiin maisemalliset ja ympäristölliset sekä luonnon monimuotoisuuteen liittyvät kysymykset nykyistä tehokkaammin.

Kaivoslain uudistus on osa laajempaa kokonaisuutta. Siihen liittyy myös vastikään hyväksytty luonnonsuojelulain kokonaisuudistus, jonka myötä muun muassa malminetsintä ja kaivostoiminta kansallis- ja luonnonpuistoissa estyy. Lisäksi eduskunnassa on käsiteltyssä kaivosmineraalivero, joka on niin ikään osa tätä kaivostoimintaa sääntelevää kokonaisuutta.

Talousvaliokunnan yksimielinen päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen 126/2022 sisältyvän lakiehdotuksen. Tosiaan muutokset koskevat ensisijaisesti kansallisen turvallisuuden vahvistamisen pykälää, ja lisäksi talousvaliokunta esittää eduskunnalle neljää lausumaa. Näkökulmamme on, että kaivoslainsäädännön uudistamista on tarpeen jatkaa, jotta vastuullinen kaivostoiminta Suomessa ja Euroopassa olisi mahdollista. Kaikkiaan tämä kaivoslainsäädäntö etsii tasapainoa ympäristönsuojelun, välttämättömien mineraalien ja raaka aineiden saatavuuden ja yleisen hyväksyttävyyden välillä.

Haluun kiittää tästä valmistelutyöstä tietysti ministeriötä ja hallitusta mutta ennen kaikkea valiokuntaa, joka kiireisellä aikataululla sai vielä tehtyä tästä hallituksen esityksestä vahvemman. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Mari.

16.09 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! On ollut hienoa nähdä, miten moni suomalainen on noussut puolustamaan omaa elinympäristöään. Saimaa ilman kaivoksia ja Pelastetaan Päijänne -ryhmät sekä Pro Heinävesi ovat hyviä esimerkkejä kansalaistoiminnasta, joka on herännyt yhteisen ja tärkeäksi koetun asian puolesta. Tämän työn ansiosta eduskunta on saanut tällä vaalikaudella käsiteltäväkseen jo kaksi kansalaisaloitetta kaivoslain uudistamiseksi: Kaivostoiminnalle rajat- ja Kaivoslaki Nyt -aloitteet. Nämä ovat myös selkeä osoitus siitä, että suomalaiset ovat turhautuneita maamme nykyiseen kaivospolitiikkaan ja lainsäädäntöön, joka sitä ohjaa.

Sanna Marinin hallitusohjelmassa sitouduimme uudistamaan kaivoslakia ekologisesti ja sosiaalisesti kestävämmäksi huomioiden myös talouden näkökulmat. Päätavoitteena on ollut ympäristönsuojelun tason parantaminen, ja tämä nykyinen kaivoslakiesitys on oikea suunta, joskin vielä tehtävää jää.

Toimme pitkin matkaa esiin, että nykyinen kaivoslainsäädäntö ei myöskään riittävällä tavalla huomioi strategisia intressejä tai turvallisuutta. Suomalaisella yhteiskunnalla ei ole riittävää kokonaisharkintaa siitä, mihin kaivostoiminta soveltuu ja millä ehdoin ja mitkä ovat ne reunaehdot, joilla me suojellaan myöskin luontoa ja kaikkea sitä muuta, mikä on arvokasta. Tässä lakikokonaisuudessa saatiin tosiaan talousvaliokunnassa nämä huolet nostettua esiin, ja valiokunta korjasi aika merkittävästikin kansallisen turvallisuuden ja huoltovarmuuden osalta tätä lainsäädäntöä, joten jatkossa sitten viranomaisilla on hyvät valtuudet puuttua esimerkiksi epämääräisiin malminetsintälupiin ja -hakemuksiin tai sitten myöskin myöhäisemmässä vaiheessa puuttua näihin lupiin, jos on syytä epäillä, että kyseessä on sellainen toiminta, joka kansallista turvallisuutta, huoltovarmuutta tai kriittistä infrastruktuuria vaarantaisi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

Esimerkit, jotka nousivat esiin näistä toiminnoista, olivat esimerkiksi Päijänteen hyvin laaja varaus, joka koski aluetta, josta yli miljoonan ihmisen juomavesi tulee. Silloin on syytä pysähtyä kysymään itseltämme, ovatko tällaiset varaukset sellaisia, joita me yhteiskuntana todella haluamme edistää. Toinen esimerkki: siitäkään ei kovin kauaa ole, kun Uudenmaan alueella tehtiin erittäin suuri varaus pienen pöytälaatikkoyrityksen toimesta, joka sitten ilmeisesti on tätä varausta myynyt myös eteenpäin toisaalla maamme rajojen ulkopuolella. Tosiaan kun kyseessä on montaa kuntaa koskeva varausalue, joka herättää suurta huolta ja myöskin vaikuttaa investointihalukkuuteen, niin on syytä todeta, että lainsäädännössämme on parantamisen varaa, ja näitä puutteita sitten ollaan korjattu. Nämä varaukset eivät ole edenneet, vaan ne ovat peruuntuneet, mutta on muita varauksia, jotka vielä todellakin herättävät huolta, esimerkiksi Kolin ympäristössä.

Tärkeänä osana kokonaisuutta on saatu myöskin osaksi luonnonsuojelulakia malmin etsintäkielto kansallispuistoihin ja luonnonpuistoihin sekä korkeampi kynnys valtion luonnonsuojelualueille. Vihreiden tavoitteena on — ja tämä on meidän poliittisessa ohjelmassamme myöskin — että jatkossa arvokkaat luontoalueet, kulttuuriympäristöt ja vesistöalueet rajataan ulos kaivostoiminnalta. Tämä ei tarkoita sitä, että missään ei voisi harjoittaa kaivostoimintaa, mutta on syytä yhteiskuntana asettaa tiukemmat reunaehdot sille, missä ja miten ja millä tavoin kaivostoiminnasta saadaan myöskin kestävää, jotta sitten tulevat sukupolvet on huomioitu myös.

On huomioitava myös, että luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat alueet sijaitsevat pitkälti samoilla mineraalirikkailla vyöhykkeillä, joten tämä ristiriita ei ole mitenkään helppo. On syytä myöskin painottaa sitä, kuinka tärkeätä on panostaa kiertotalouteen ja materiaali-innovaatioihin, jotka sitten osaltaan tulevat vähentämään uusiutumattomien luonnonvarojen tarvetta. Haaste on globaali, ja se koskee myös Suomea. On välttämätöntä puuttua myös kulutukseen ja siihen, minkälaisia tuotantotapoja edistämme. Emme voi jatkaa luonnonvarojen ylikulutusta. Tämä koskee myöskin mineraaleja. On asetettava kestävämmät reunaehdot. [Petri Huru: Koskee myös afrikkalaisia!]

Tämä talousvaliokunnan mietintö pitää sisällään myös jatkokehitysaskeleita. Haluamme parantaa kaivosluvan ja ympäristöluvan yhteensovittamista. Tämä on parannusesitys, joka on tullut lukuisilta asiantuntijoilta jo esiin, ja tätä on syytä nyt määrätietoisesti viedä eteenpäin, koska vapaaehtoinen sovittaminen ei näytä tuottavan tuloksia. Valiokunta yhteisesti haluaa, että tähän asiaan tuodaan parannus. Sen lisäksi jätteiden käsittelyä ja jätevastuita on myöskin kehitettävä eteenpäin. Tässä myöskin sitovasti eduskunta siihen ottaa kantaa, muun muassa.

On syytä myös arvioida, miten kansallisen turvallisuuden ja huoltovarmuuden pykäläkokonaisuus riittää kattamaan näitä nykyisiä haasteita, ja on syytä vielä arvioida, miten ihmisten vaikuttamismahdollisuudet tästä entisestään paranevat. Tässä lakikokonaisuudessa ei riittävällä tavalla vielä ole parannettu maanomistajien eikä ihmisten vaikutusmahdollisuuksia. Siihen tuli hyvin heikosti työ- ja elinkeinoministeriöltä vastauksia, vaikka eduskunta sitä edellyttikin.

Joten varmasti palaamme asiaan, ja kaivoslainsäädännön uudistamisen työ osaltaan jatkuu. Joitain pieniä parannuksia ympäristönsuojelun tason osalta on saavutettu, ja olen iloinen, että tässä pisteessä ollaan — joskin on toki myöskin syytä todeta, että uudistuksen kunnianhimon taso ei ole riittävän korkea oman puolueeni näkökulmasta ja tulemme jatkamaan määrätietoisesti sillä vallalla, joka meille tulevaisuudessa annetaan, myöskin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

kaivoslainsäädännön uudistamista kuten myös muun ympäristönsuojelua koskevan lainsäädännön tason parantamista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Autto.

16.16 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Holopainen on tietysti erittäin taitava puhuja ja retoriikan ammattilainen niin kuin moni kansanedustaja täällä, [Hussein al-Tae: Jätä puhe siihen, se on kehu!] ja kieltämättä tässä jo itsekkin huolestui, että kun toivottavasti tulevaisuudessakin pääsee täällä pääkaupungissa työskentelemään, näinköhän sitä pääkaupungin asukkaiden juomavesi pilataan, mutta eihän sellaista koskaan voi tapahtua eikä päästetä tapahtumaan.

Ehkä tällainen liian raju pelottelu ja uhkakuvien maalailu eivät edistä sitä yhteistä pyrkimystä, mikä varmasti koko tällä salilla on siihen, että niin Suomessa kuin sitten toivottavasti Suomen esimerkkiä seuraten ihan globaalistikin siirrytään entistä puhtaampiin teknologioihin ja voidaan välttää saastuttamista, voidaan välttää hiilidioksidipäästöjä. Jotta tällainen puhtaan teknologian siirtymä saadaan aikaan, niin se vaatii aivan valtavasti uusia metalleja, ja metalleja pystytään tuottamaan vain hyödyntämällä maaperän mineraaleja. Totta kai myös kiertotalous kehittyä kaiken aikaa ja pystytään kierrättämään jo aiemmin louhittuja luonnonvaroja uusiksi metalleiksi, uusiksi tuotteiksi, mutta on aivan selvää, että tarvitaan myös neitseellisiä raaka-aineita, koska tarve osana tätä puhdasta siirtymää on niin valtava. Ja siksi jotenkin itse ajattelisin niin, että kun samaan aikaan paitsi tehdään tätä puhdasta siirtymää pyritään myös Euroopan strategiseen autonomiaan, pyritään siihen, että emme olisi riippuvaisia Venäjästä ja Kiinasta, emme silloin kovin pelottelisi ihmisiä sillä, kuinka tämä kaikki luonnon pilaa tai ympäristön tilan vaarantaa tai vaikkapa juomaveden lähteet tuhoaa, koska on päivänselvää, että Suomessa, jossa lainsäädännön taso on maailman korkeatasoisin, meidän viranomaistoiminta on korkealla tasolla, ei tietenkään mitään tällaista voida hyväksyä eikä voi päästä tapahtumaan.

Nämä varausalueet varmaan sinänsä tällaisena teknisenä lainsäädännöllisenä asiana voitaisiin vaikka poistaa. Varauksiahan lähinnä tarvitsevat tällaiset uudet, pienet yhtiöt, jotka malminetsintätoimintaansa aloittelevat. Isot, vakiintuneet toimijat tietysti etenevät suoraan malminetsintälupaan. Vähän humoristisesti voisi sanoa, että onhan vaikkapa Suomen ilmatilasta varattu 100 prosenttia kansainväliselle lentoliikenteelle ja me kuitenkin kaikki hengitämme sitä samaa ilmaa, eli tässä täytyy osata suhteuttaa myös näiden varausasioiden merkitys.

Arvoisa puhemies! On totta, että näitä varauksia tehdään sen takia, että Suomi on erittäin kiinnostava maa maaperämme rikkauksien vuoksi. Suomeen voi muodostua sellaisia teollisia arvoketjuja, joissa tosiaan pystytään hyödyntämään niitä mineralisaatioita, jotka malmeina tässä ajassa esiintyvät, ja niitä edelleen jalostamaan, toivottavasti aivan valmiiksi tuotteiksi asti, niin kuin osana tätä Euroopan strategisen autonomian vahvistamista tavoitteena on.

Tämä kaikki tuo Suomeen työtä, toimeentuloa. Tällaiset miljardiluokan investoinnit, joita kaivosinvestoinnit aina käytännössä ovat, tuovat hyvin monenlaista työtä ja kasvattavat sitä kansantalouden kakkua, jota voimme tällaisena pohjoismaisena hyvinvointiyhteiskuntana sitten jakaa niin, että olemme esimerkiksi maailman turvallisimaa maa tai olemme vaikkapa maailman koulutetuin kansankunta — osaava kansakunta pystyy sitten laajasti eri toimialoilla menestymään. Sen vuoksi on tärkeää, että tämä kaivoslaki nyt sitten osal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

taan vahvistaa kaivosten sosiaalista toimilupaa Suomessa. On tärkeää, että maallamme on malttia vaurastua, että kun meillä on korkeatasoinen ympäristölainsäädäntö, osaamme kestävällä tavalla luonnonvarojamme hyödyntää, niin siihen myös sitten määrätietoisesti tартumme niin, että tosiaan tätä kestävää talouden kasvua myös Suomelle saamme.

Tässä mielessä, kun lakiin tuodaan lisää esimerkiksi paikallista vaikutusvaltaa vaikkapa sen kautta, että tarvitaan kunnan hyväksymä kaava, jotta kaivoshanke voi käytännössä edetä, on todella tärkeää, että samaan aikaan Suomeen säädetään nyt tämä kaivosmineraalivero, kaivosvero, jolla tätä kaivosten tuottoa myös entistä enemmän tuodaan sille kyseiselle paikkakunnalle, missä myöskin sen suuren investoinnin tuomat käytännön rajoitukset kaikkeen muuhun maankäyttöön sijaitsevat. Itse asiassa olisin itse valmis kyllä jopa sitä kyseisen kunnan jako-osuutta edelleen vahvistamaan. Jos mietimme vaikka Sodankylän kuntaa, niin kyllä Sodankylässä sekä toimiva suuri kaivos että sinne suunnitellut kaivokset tuovat ne maankäytön rajoitukset nimenomaan sinne Sodankylän alueelle, eivät ne oikeastaan mihinkään muualle heijastu. Tämän vuoksi olisi oikein, että nimenomaan Sodankylän kunta saa sitten tämän kaivosveron tuoton mahdollisimman laajasti.

Mutta, arvoisa puhemies, se on ehkä eri keskustelu, keskustellaan nyt tästä itse kaivoslain muuttamisesta. Kiitos vielä valiokunnan puheenjohtajalle, edustaja Grahn-Laasoselle mietinnön esittelystä.

Toinen asia, joka liittyy vaikkapa tähän maanomistajan oikeuksien vahvistamiseen, on varmasti tärkeä näkökulma, mutta sen vastapainoksi pitää ehdottomasti pystyä viranomais-toimintaa nopeuttamaan ja kehittämään. Ei varmastikaan ole sen kaivoshankkeen kehittäjän näkökulmasta, mutta ei myöskään maanomistajan ja alueen muiden toimijoiden näkökulmasta hyvä asia, että nämä lupaprosessit venyvät aivan kohtuuttoman pitkiksi. Eli tässä mielessä Suomen pitää pystyä antamaan tällainen käsittelytakuu siitä, että asiat etenevät ripeästi.

Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti kiitän myöskin omasta puolestani valiokuntaa siitä, että tähän tuotiin näitä maanpuolustukseen ja huoltovarmuuteen liittyviä näkökulmia mietintövaiheessa. Se oli hyvää aloitteellisuutta valiokunnalta ja varmasti tarpeellista. — Näin, puhemies, lyhyesti.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Huru.

16.23 Petri Huru ps: Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että esitys on mennyt monilta osin parempaan suuntaan. Eräs tällainen parannus on sekä paikallisen hyväksyttävyyden että vaikuttamismahdollisuuksien parantuminen. Niin ikään esityksessä ehdotetaan paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseksi, että muut elinkeinot otettaisiin lupaharkinnassa nykyistä enemmän huomioon. Myös kaivostoiminnan lopettamista koskevaa sääntelyä täsmennetään ja otetaan huomioon kaivoksen vaiheittainen sulkeminen. Samaten tulossa on veronluonteinen maksu eli niin sanottu varausmaksu pinta-alaperusteisesti, joka on euron per hehtaari. Tämän tavoitteena on luoda varauksen tekijälle taloudellinen kannustin varausalueen järkevään ja tarkoituksenmukaiseen rajaamiseen. Tosin nähtäväksi jää, miten tämä toimii käytännössä.

Arvoisa puhemies! Jatkoa ajatellen on kuitenkin jossain määrin huolta siitä, että nyt tulossa olevat sääntelymuutokset voivat vaikuttaa investointihalukkuuteen juuri suomalaisissa kaivoshankkeissa. Tämä voi näkyä pidemmällä aikajänteellä kaivostoiminnassa siten, että on entistä vähemmän malminetsintähankkeita, jotka kehittyvät kaivoshankkeiksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

ja lopulta ehkä kaivoksiksi. Mikäli suomalaiset hankkeet eivät näyttäyty kiinnostavina, si-
joitetaan rahat tällöin malminetsintään jossain muualla, ja tällöin globaalit ympäristöva-
hingot saattavat olla jopa merkittävästi suurempia — ja nimenomaan näin, koska edelleen-
kään ympäristöministeriössä ei ole tehty laajempaa tarkastelua.

Arvoisa puhemies! Totean vielä lopuksi, että irtauduttaessa venäläisestä energiasta tar-
vitsemme paljon mineraaleja. On erittäin tärkeää, että uudistamme lupapolitiikkaamme sen
suuntaisesti, että investoinnit Suomeen ovat mahdollisia. Lisäksi on tavoiteltavaa saada
Suomesta kaivetuille mineraaleille entistä korkeampi jalostusaste kotimaassa sen sijaan,
että olemme ainoastaan raaka-aineen tuottaja muille. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja al-Taee.

16.26 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Tätä lakihanketta on käsitelty kolme ja
puoli vuotta. Yritän kolmessa minuutissa summata havaintoni tästä kokonaisuudesta.

Aloittaisin siitä lähtökohdasta, että talousvaliokunta ja muutkin valiokunnat, jotka ovat
tästä lausuneet, ovat tehneet erinomaista työtä siinä, että tämä uudistus on parempi kuin
edellinen laki ja siinä talouskysymykset, ekologiset kysymykset ja sosiaaliset kysymykset
ovat paremmassa tasapainossa kuin aikaisemmin. Näin ollen tämä muutoshan on hieman
kestävämpi ja hyvä lähtökohta jatkaa tätä parannusta tulevien eduskuntakausien aikana.

Sanoisin vielä, että tämä verotuskysymys on erinomainen, hyvä lisä, ja pää on auki. Voi-
taisiin sitä verotusta tulevaisuudessa nostaa.

Yleensä olen edustaja Hurun kanssa hyvin monesta asiasta samaa mieltä, mutta tässä
olen eri mieltä siitä, että tämä suomalainen investointiympäristö olisi heikompi siksi, että
tällä on esimerkiksi tiukempi laki. Se ei ole ihan täysin tarkkaa, koska tämmöisiä maami-
neraaleja vihreän siirtymän aikaansaamiseksi vaaditaan niin valtavasti, että Suomi kyllä tu-
lee olemaan houkutteleva edelleenkin, sillä täältä löytyvät juuri ne kiperimmät, tärkeim-
mät mineraalit eli litium ja koboltti. Näin ollen Suomi tulee jatkossakin olemaan hyvin
houkutteleva. Tässä näkisin, että investointiympäristön kehittyessä jalostusarvoa — siellä-
hän ne suurimmat rahat ovat — tämmöistä bisnestä tulisi Suomeen.

Olen tyytyväinen myös sen vuoksi, että kaivannaisjätenäkökulmasta näihin rakenteisiin
on kiinnitetty parempaa huomiota, ja tyytyväinen myöskin sosiaalisesta näkökulmasta.
Tässä saamelaisilla, alkuperäiskansalla, on ollut parempia oikeuksia sitten omaa toimin-
taansa jatkaa ja harjoittaa, ja sitten samanaikaisesti paikallinen hyväksyttävyyys on kasva-
nut näin sosiaalisesta näkökulmasta.

Pitkällä tähtäimellä — käytän tähän viimeisen minuutin, arvoisa puhemies — oma huo-
leni on kaksijakoinen:

Ensimmäinen on se, että Venäjä edelleen pystyy eurooppalaisia sanktioita kiertämään
niin, että se pystyy saamaan mineraaleja Euroopasta ja käyttää joitain tiettyjä Keski-Aa-
sian maita tämmöisenä satamana tämän toiminnan aikaansaamiseksi. En viitsi tässä koh-
taa mainita sen maan nimeä.

Toinen pitkän tähtäimen huoleni liittyy Kiinaan. Kiina tällä hetkellä tuottaa 50 prosent-
tia maailman teräksestä ja tuo omaan maahansa noin 70 prosenttia rautamalmista. Kiina
myöskin hallinnoi joko jalostuksen näkökulmasta tai tuotannon näkökulmasta 70:tä pro-
senttia maailman litiumista. Kiina on se, joka tulevaisuudessa tulee olemaan koko Euroo-
pan ja maailman haaste siinä, voimmeko me vastata niihin Kiinan uhkiin, jos se tekee täl-
laisen šakkimatin vihreän siirtymän näkökulmasta ja kykenee omalla toiminnallaan ja ta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

loudellaan kontrolloimaan tulevaisuutta. Tämä kysymys turvallisuusnäkökulmasta tulee olemaan ensi vaalikaudella seuraavan eduskunnan pöydällä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vallin.

16.30 Veikko Vallin ps: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys kaivoslain uudistamisesta on tärkeä, sillä se vaikuttaa merkittävästi niin Suomen huoltovarmuuteen kuin myös työllisyyteen ja kansalliseen turvallisuuteen. Uudistamisen tärkeyttä ovat korostaneet monet eri tahot perussuomalaisten lisäksi.

Kaivostoiminta vaikuttaa todella monen ihmisen elämään. Perussuomalaisille tärkeä muutos on paikallisten asukkaiden oikeuksien puolustaminen. Kaivostoiminta perustuisi jatkossa kunnan laatimaan asemakaavaan tai oikeusvaikutteiseen yleiskaavaan, jolloin kunta voisi päättää kaavan laadinnasta mahdolliselle kaivosalueelle. Kuntalaisilla olisi näin ollen paremmat mahdollisuudet vaikuttaa esimerkiksi kaivostoiminnan rajaamiseen. Ajankohtaista tietoa ja koulutusta tulee kuitenkin lisätä kuntatasolla, jotta päätökset perustuvat oikeaan tietoon ja tutkimukseen. Vuosittaiset yleisötilaisuudet ovatkin oiva keino lisätä vuoropuhelua paikallisesti, jotta asukkaat kokevat tulevansa kuulluiksi.

Vaikutusmahdollisuuksiin liittyy kiinteästi myös tiedottaminen. Alueen asukkailla tulee olla tarpeeksi tietoa tulevista hankkeista, ja vuorovaikutusta asukkaiden, yrittäjien ja viranomaisten välillä tulee korostaa entisestään. Tiedottamisen parantaminen osaltaan parantaa myös paikallisia vaikutusmahdollisuuksia. Viranomaisyhteistyötä tulee tiivistää, ja lakia tulee jatkossa olla valmis päivittämään siltä osin kuin päivitystarpeita ilmenee.

Paikallisilla yrittäjillä kaivostoiminta voi vaikuttaa merkittävästi elantoon, erityisesti alueilla, missä elinkeino liittyy vahvasti luonto- ja matkailualaan. Perussuomalaiset puolustavat yrittäjiä ja pitävät tärkeänä, ettei yrittäjien elinkeino vaarannu tai elinkeinolle aiheudu merkittävää haittaa kaivostoiminnan vuoksi.

Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti yleisesti kannatettavat asiat tässä lakiesityksessä: Kuntalaisten tiedonsaantia ja päätösvaltaa parantavia ehdotuksia kannatetaan. Vuosittain pidettävät yleisötilaisuudet parantavat paikallisten tiedonsaantia. Hyvä, että kaivostoiminta edellyttää yleis- ja asemakaavan hyväksyntää hankkeelle, kuten aikaisemmin mainitsin. Viranomaisten yhteistyötä tulee jatkossa tiivistää. Saamelaisten oikeuksista tehtyjä kirjauksia pidetään yleisesti hyvinä. Varausjärjestelmän kiristyksiä pidetään yleisesti hyvinä. Ja kansallisen turvallisuuden huomioiminen on erityisen tärkeää. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Mari.

16.33 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Kun tätä asiaa on käsitelty myös itse henkilökohtaisesti pitkään, niin asia on tullut varsin tutuksi. Kiitos kuitenkin myös kommenteista, jotka liittyivät edustaja Heikki Auton puheenvuorossa puheeseeni. Kyse ei ole kuitenkaan retoriikasta vaan asiaan perehtymisestä ja siihen vaikuttamisesta. Sen takia myöskin nämä puutteet ovat tässä itselleni valjenneet varsin perinpohjaisesti. Toki iso syy ja vaikutus ovat olleet myös meidän lausunnonantajillamme, joita ollaan kuultu erittäin runsaasti. Meillä on tainnut olla kahdessa käsittelyssä yhteensä yli 150 lausuntoa siellä talousvaliokunnan tietopohjana. Tätä tietysti on syytä myös jatkossa tarkastella, kuten tässä myös edellyttämme valiokuntana ja eduskuntana sitten, kun laki on hyväksytty. Elikkä jatko työ on tarpeellista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

Täällä on erittäin hyviä ja tarpeellisia muutosesityksiä myös arvostetuilta asiantuntijoilta saatu. Kaikkia niitä valitettavasti tosiaan työ- ja elinkeinoministeriö ei ottanut huomioon, mutta on kuitenkin myönteistä, että kokonaisuutena katsoen ympäristönsuojelun tason parantamiseksi on esitetty muutoksia, joilla lupaharkinnassa huomioidaan maisemalliset, ympäristölliset ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvät kysymykset nykyistä tehokkaammin. Ja näiden kysymysten tärkeyttä me myös tässä mietinnössä olemme yhteisesti korostaneet ja niiden eteen tehneet tässä paljon työtä.

Kaivosverosta on erillinen laki, ja totean, että kyllä paljon asiantuntijankemeyksiä on siitä saatu myös siihen suuntaan, että tämä vero tyypillisesti kohdistetaan valtiolle ja sieltä sitten toki valtionosuusjärjestelmän kautta myös eri kunnille. Nyt tämä painopiste on aika vahvasti muutamassa kunnassa, mutta esimerkiksi naapurikunnat jäävät siinä huomiotta. Ei ole viisasta kohdistaa sitä nykyistä enempää yksittäisille kunnille, kun siitä tulee nyt jo pääosa osoitettua kunnille. Kaivannaiset voidaan vain kerran louhia, mutta siitä jää jäljet myös tuleville sukupolville, joten enemmän näkisin, että on mentävä siihen suuntaan, että huomioidaan se, kuinka iso ja kauaskantoinen päätös se on, eikä sitä ole tarkoitettu vain yhden kunnan yhden valtuustokauden budjettia paikkaamaan. Ja senpä takia nyt jatkossa on tärkeitä, että myös yhteiskunnan, koko meidän Suomen, harkinta tässä paranee näiden yksittäisten kuntien lisäksi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laakso.

16.36 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! Se on kuitenkin karu fakta, että jos ei me Suomen maaperästä mineraaleja kaiveta, niin ne kaivetaan jostain muualta, tai sitten meidän pitää maailmanlaajuisesti tehdä muutos. Mutta kun tällä hetkellä kuitenkin kaikki esimerkiksi vannovat sähköautoilun nimeen, niin se tarkoittaa silloin, että meidän on pakko niitä tuotteita sieltä jostain maaperästä saada. Me saadaan ne Suomesta tai sitten me saadaan ne esimerkiksi Kongosta, mutta onko se kongolainen koboltti sitten jollain tavalla parempaa, kun se on lapsityövoimalla sieltä kaivettu, vai voitaisiinko me oikeasti ajatella kaivavamme sen täällä ihmisläheisemmin ja jopa vähän vahtien, miten meidän jutut täällä toimivat?

Huolestuneena yleisestikin tästä ilmapiiristä olen jotenkin näkemässä, että meillä on keskustelu mennyt siihen suuntaan, että meillä eduskunnassa on osa porukkaa, mikä on sitä mieltä, että mineraalit kaivetaan edelleen vaikka Afrikasta ja sitten ne afrikkalaiset yritykset tekevät päästökompensaation, niin että me täällä kasvatellaan metsistämme puutarhoja ja kompensoidaan muualla maailmassa olevien kaivosten hiilinieluja. Tämä ei ole oikeasti ihan järkevä ratkaisu juuri sen takia, että siellä muualla maailmassa kaivellaan ne malmit sieltä maan sisältä niin, että ei voi sanoa missään nimessä kestäväällä tavalla. Se on sanomatta selvää.

Täällä on esimerkiksi Saimaa ilman kaivoksia -ryhmäkin, johon itse kuulun, ja olen vähän siellä asioista keskustellut. Olen sitä mieltä, että missään nimessä, ei missään nimessä saa tulla tilannetta, että Saimaan vesistö vaarantuisi kaivoksen takia, mutta jos me pystytään se lainsäädännöllä, ympäristövalvonnalla ja ympäristönsuojelulla estämään, niin en näe, etteikö me voida kaivaa maaperästä meidän mineraaleja.

On sanomatta selvää, että meidän pitää saada siitä oma osuutemme, ja mieluummin niin, että meillä olisi jatkojalostusta riittävän paljon ja me viedään sitten täältä parempia tuotteita, ettei täältä vain viedä pelkästään sitä mineraalia maailmalle. Mutta jollei me siihenkään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

pystytä, niin pitää meidän kuitenkin pitää huoli määrätyllä lailla siitä, että siinä on taloudellisesti jonkunäköistä pohjaa edes ulkomaalaistenkin yritysten tehdä sitä, koska muuten ne menevät aivan varmasti johonkin muualle, esimerkiksi sinne Kongoon tai vastavaan.

Silloin kun me täällä salissa olevat ihmiset haluamme jotain, meidän tarpeet on tähänkin mennessä tyydytetty, tavalla tai toisella, se on kuitenkin muistettava. Meidän pitää itse päästä eroon tästä maapalloa tuhlaavasta tavasta toimia, tai sitten meidän täytyy vain hyväksyä, että jostain meidän täytyy sähköautoihinkin saatavat litiumit ja koboltit kaivaa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Grahn-Laasonen.

16.39 Sanni Grahn-Laasonen kok: Arvoisa puhemies! Vihreä siirtymä ja koko meidän teknologiaan perustuva elämäntapamme edellyttävät ja vaativat mineraaleja. Kuten Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan karusti osoitti, niin tässä geopolitisessa ympäristössä, jossa nyt elämme, ei Suomi eikä myöskään Eurooppa voi olla riippuvainen kriittisistä raaka-aineista ja niiden tuonnista kolmansista maista tai yksittäisistä lähteistä, vaan vastuullista kaivostoimintaa pitää voida harjoittaa myöskin Euroopassa. Siksi lain lähtökohtana on se, että Suomen kaivoslainsäädäntö, kaivoksia koskeva sääntely, olisi tiukkaa ja ympäristö-vastuut täyttävää ja että meillä voitaisiin toteuttaa kaivannaisteollisuutta vastuullisimpana maailmassa. Siksi tässä lainsäädännössä on haettu ja mielestäni myöskin päästy lähelle sitä tasapainoa, missä yhdistyvät ympäristönsuojelun korkea taso, välttämättömien mineraalien ja raaka-aineiden saatavuus ja lisäksi paikallinen hyväksyttävyys. Tämä viimeinen, paikallinen hyväksyttävyys, tulee sitä kautta, että päätöksenteko siitä, voiko kaivostoimintaa tietyssä kunnassa harjoittaa, tehdään siellä lähellä eli lähidemokratiaa kunnioittaen ja niin, että ihmiset pääsevät siihen osallistumaan.

Lisäksi talousvaliokunta teki, kuten kerroin, välttämättömät kansallista turvallisuutta vahvistavat pykälät, joilla pyritään varmistamaan se, että lupaa ei myönnetä, jos toiminta vaarantaa maanpuolustusta, huoltovarmuutta, välttämättömyyksiä, kansallisesti tärkeää infrastruktuuria tai muuta näihin rinnastettavaa kansallisen turvallisuuden etua. Tältä osin hallituksen esitys oli puutteellinen, ja pidän sitä merkillisenä, että tällainen vajavainen lainsäädäntö oli päässyt etenemään maan hallituksen käsistä eduskuntaan. Eli nämä turvallisuushkat nousivat vahvasti asiantuntijakuulemisissa, ja sen pohjalta talousvaliokunta teki runsaasti parannuksia ja työtä sen eteen, että tämä lainsäädäntö täyttäisi vaatimukset myöskin turvallisuuden näkökulmista.

Haluan vielä kiittää valiokuntaa vastuullisesta työstä ja siitä keskitien etsimisestä, että kun kaivossääntely on varmasti sarjassaan vaativinta mahdollista lainsäädäntöä, kun joudutaan niin monia intressejä yhteensovittamaan ja varmistamaan eri näkökulmista, että lainsäädäntö on tasapainossa, niin tässä mielestäni talousvaliokunta onnistui. Korostamme myöskin sitä, että työ jatkuu kaivoslainsäädännön kehittämiseksi. Jätimme lausumia, jotka edellyttävät jatkotyötä ministeriöltä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Mari.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

16.42 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tässä aiemmassa puheenvuorossa ennen puheenjohtajaa esitettiin muutamia yleisiä väitteitä, joilla kuitenkin ei ole loogista pohjaa.

Ensimmäinen koski sitä, että Suomessa pitää kaivaa paljon, ilmeisesti, koska muuten Kongossa tai jossain muualla maailmaa kaivetaan. No, tämä tietysti ei mene näin, jos kehitys menee siihen suuntaan, mitä on arvioitu ja mineraalien kokonaiskysyntä kasvaa globaalisti. Sehän tarkoittaa sitä, että Kongossa kaivetaan enemmän ja Suomessa kaivetaan enemmän ja monessa muussa sijainnissa kaivetaan enemmän. Eli kuitenkin tämä meidän tässä suhteessa pieni osuus kaivannaisista ei tule siis korvaamaan jonkun muun maan kaivannaisia, vaan tämä haaste on globaali, kuten edustaja myös siihen viittasi. Eli kokonaiskysynnän jatkuvaan kasvuun täytyy silloin tuoda myös uusia kestävämpiä ratkaisuja ja myöskin tässä suhteessa vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä.

Toinen väite on se, että Suomessa olisi jo nyt riittävän vastuullista kaivostoimintaa. No, näin ei ole. Meillä ei ole esimerkiksi riittävää sääntelyä kaivosten pohjarakenteiden kestävyys — tämä on vain yksi esimerkki. Me ei vaadita suljettuja kiertoja jätevesille. Meillä on paljon tekemistä, ja meidän todella pitää nyt yhteisesti — moni on sen todennut — vaatia myös kestävämpää ympäristösäätelyä, ja sitäkin tässä eduskunta haluaa edellyttää.

Sitten kolmas väite on usein se, että kun on havaittu näitä geopolittisia riskejä, niin nyt sitten automaattisesti huoltovarmuus ja tällainen strateginen omavaraisuus parantuisivat. Mutta nehan eivät parane, mikäli lainsäädännössä ei tehdä niitä parantavia muutoksia, ja kun Suomen kaivoslainsäädäntö on perusrakenteeltaan tällainen valtauseriaatteen pohjautuva lainsäädäntö, niin se on hyvin altis sellaisille riskeille, jotka nimenomaan liittyvät näihin kysymyksiin. Elikkä tätä valtauseriaatteen perustuvaa lainsäädäntörakennetta pitäisi muuttaa paljon vahvemmin, jotta meillä olisi sitä strategista omavaraisuutta ja huoltovarmuutta, koska tässä nykyisessä lainsäädännössäkin Suomen valtio, yhteiskunta, ei omista niitä mineraaleja, vaan ne omistaa se yhtiö, joka ensimmäisenä tekee tämän varauksen. Tällä lainsäädännöllisellä rakenteella on toki hyvin vaikea sitten vahvistaa omavaraisuutta. Moni muu maa on hoitanut toisin kaivoslainsäädäntönsä, eli siellä yhteiskunnalla on todellakin tämä strateginen omistajuus sen yhteiskunnan maaperän mineraaleihin. Tästä toisesta näkökulmasta Norjahan on erinomainen esimerkki: Norja on pystynyt hyödyntämään omia luonnonvarojaan koko yhteiskunnan hyödyksi. Tässä on siis vielä paljon kehitettävää myös tästä näkökulmasta.

Ei pidä olla sinisilmäinen ja naiivi sen suhteen, että nämä asiat ratkeavat, jos me ei niitä itse täällä lainsäädännöllä korjata, ja tässä nyt tehdään muutamia askeleita siihen suuntaan, mutta työ kyllä jatkuu vihreiden näkökulmasta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laakso.

16.45 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puheenjohtaja! Täytyy sanoa, että nyt edustaja Holopaisen puhe oli minulle aika hämmäntävää. Te otatte esiin sen, että meidän määrät täällä, mitä me kaivetaan, ovat sen verran pieniä, että niillä ei ole juuri mitään merkitystä globaalisti. Miksi me sitten tehdään koko ajan ilmastoasioita? Me ollaan koko ajan yritetty kertoa siitä, että meidän osuus ilmaston parantamisessa on tolkuttoman pientä, ja aina on ollut tämä sama puhe siinä kohtaa, että meidän pitää tehdä kyllä meidän osuutemme ja meidän pitää olla johtavana siinä ja meillä pitää olla kunnianhimoa siinä. Ja nyt sitten, kun on asia toisinpäin, sen jälkeen onkin niin, että se on niin pientä, ettei sillä ole mitään merkitystä. Se

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

on tasan tarkkaan niin, että se, mitä me ei kaiveta täällä, kaivetaan jossain muualla ja todennäköisesti kestävämmällä. Siitähän tässä on kyse. Kyllä minä olen siinä mielessä samaa mieltä, että ei me maailmaa pelasteta sillä, että me pelkästään Suomesta niitä kaivetaan, mutta tämä sama ilmiö on siinä asiassa, niin kuin minä sanoin, ettei me maailmaa pelasteta sillä, että me ruuskitaan itseämme koko ajan kasvavilla veroilla sen takia, että me saadaan päästöjämme ajettua alas. Me pelastetaan tämä maailma oikeasti muuttamalla koko meidän elintapoja.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Mari.

16.47 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Niin, totesin, että kun kokonaiskysynnän arvioidaan globaalisti kasvavan, ei ole sellaista tilannetta näköpiirissä, kuten edustaja ja moni muukin on kuvaillut, jossa ikään kuin me korvattaisiin jonkun muun maan kasva-va kaivannaismäärä Suomen louhinnalla. Jos se kokonaiskysyntä globaalisti kasvaa, niin se kasvaa niin Suomessa kuin sitten monessa muussakin sijainnissa, ja tämän totesin. Eli Suomi ei silloin voi omalla toiminnallaan täällä parantaa esimerkiksi Kongon kaivostoiminnan vastuullisuutta, vaan vaatimalla muissa sijainneissa, itse asiassa niin kuin nyt EU:ssa on tehtykin, parannuksia sen osalta, että kaikissa näissä kriittisissä mineraaleissa haettaisiin parempaa vastuullisuutta, jolloin sitten myös kaikki se kaivostoiminta, mikä tapahtuu vaikkapa Afrikassa ja tuodaan EU-alueelle, olisi vastuullisempaa. Sehän on se keino vaikuttaa vastuullisuuteen siellä. Täällä Suomessa me voidaan parantaa kaivostoiminnan vastuullisuutta parantamalla ympäristönsuojelun tasoa, mitä tässä nyt hieman askeleittain ollaan tekemässä, ja toki tässä mietinnössä vielä enemmänkin vaaditaan. Eli se on se, mikä on meidän käsissä. Toisaalla on sitten tämä vastuullisuuslainsäädäntö, jolla vaikutetaan niihin hankintaketjuihin.

Se on ihan totta, että ratkaisuja ei ole vielä lopullisesti. Tämä on myös erittäin ristiriitainen tavoite, jossa samaan aikaan pyritään vähentämään uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta ja sitten toisaalla niitä tarvitaan. Kuten tässä edustaja taisi todeta, on syytä myös pysähtyä tämän kysymyksen äärelle, miten tämä kokonaisvastuullisuus silloin toteutetaan.

Mutta joitakin selkeitä asioita siellä toki on, ja sellaisia väittämiä ei pidä tehdä, joilla ei ole todellisuuspohjaa sitten kuitenkaan. Tämä on kohtuullisen monimutkainen asia ratkaistavaksi, ja täytyy toivoa, että ylikulutukseen todellakin puututaan vahvemmin ja myöskin sitten kestävämpiä materiaali-innovaatioita saadaan tilalle, ja myöskin kiertotaloutta tarvitaan. Nämä ovat vain osaratkaisuja, mutta toki toivoisi, että saisi kuulla enemmän kommentteja myös näitä tukien. Yhteinen haaste kyllä varmasti.

Ja kuten tässä edustaja toivoi, toivottavasti ei sinne Saimaalle nyt sitten ainakaan semmoisiin kriittisiin kohteisiin, jos minnekään, niitä kaivoksia perusteta. Tähän me voimme vaikuttaa täällä eduskunnassa yhteisesti — ja myöskin esimerkiksi aikaisemmin todettuun Päijänteen varaukseen. Voi olla, että olisimme yhteiskuntana suojelleet juomaveden, mutta silloin on täysin turhaa antaa lainsäädännöllä tehdä tällaisia varauksia, jos ne ovat sellaisia varauksia, joita ei katsota yhteiskunnallisesti kestäviksi. Tähän toki nyt sitten on myös syytä puuttua, että ylipäätään luodaan ihmisille varmuutta ja yrityksille, myös muille yrityksille kuin kaivosyrityksille, varmuutta heidän omasta investointiympäristöstään. [Sheikki Laakso: Lopetetaan kaivokset ja pelastetaan maailma — mahdoton yhtälö!]

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 167/2022 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 126/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.